

CZU:811.111'373.7

[https://doi.org/10.52505/1857-4300.2023.3\(321\).10](https://doi.org/10.52505/1857-4300.2023.3(321).10)

TRASEE LINGVISTICE ȘI EXTRALINGVISTICE ALE FRAZELOGISMELOR CU COMPONENTĂ SOMATICĂ ÎN LIMBA ENGLEZĂ

Olga PASCARI

Doctorandă

E-mail: opascari@ulim.md

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7083-4268>

Universitatea Liberă Internațională din Moldova

Linguistic and Extra-Linguistic Factors of Somatic Idioms in English

Abstract

As an essential part of the general vocabulary, idioms reflect the environment, life, history, and culture of the native speakers, and are closely associated with their innermost spirits and feelings. The question emerges that these idioms could have had both linguistic and extra-linguistic factors that could have influenced their appearance.

In this article we aim at examining both linguistic and extra-linguistic features and ways of somatic idioms emergence in the English language. To be explicit we will compare English somatic idioms having different human part body key words to various body parts with somatic expressions of the same nature in the Romanian language.

Keywords: vocabulary, idiom, human body parts, linguistic and extra-linguistic factors, semantic evolution and somatic idiom.

Rezumat

Ca parte esențială a vocabularului general, frazeologismele reflectă mediul, viața, istoria și cultura vorbitorilor nativi și sunt strâns asociate cu spiritele și sentimentele lor cele mai diverse. Apare următoarea întrebare: aceste expresii cu caracter idiomatic ar fi putut avea atât trasee lingvistice, cât și extralingvistice care ar fi putut influența apariția lor?

În acest articol ne vom axa pe caracteristicile lingvistice și pe modalitățile de apariție a expresiilor frazeologice cu componentă somatică în limba engleză. Pentru a atinge scopul urmărit, ne propunem analiza unor expresii cu componente ce denumesc părți ale corpului/expresii somatice din limbile engleză și română.

Cuvinte-cheie: vocabular, idiom, părți ale corpului uman, traseu/parcurs lingvistic și extralingvistic, evoluție semantică, somatism, frazeologism, expresie frazeologică.

Cunoașterea oricărei limbi presupune însușirea vocabularului fundamental, cunoașterea substanțială a normelor lexico-semantică și lexico-frazeologice și

memorarea tiparelor sintactice de construcție a discursului. Chitra Fernando reiterează că nici un traducător sau profesor de limbă, dacă are ca scop o utilizare naturală a limbii țintă, nu își poate permite să ignore idiomatisme (cf. Chitra Fernando, 1996). Chiar dacă cineva cunoaște prin excelență toate aceste postulate, el va putea înțelege mai bine limba nou însușită și o va putea vorbi mai nuanțat și mai expresiv numai dacă în procesul de asimilare a vocabularului, alături de lexemele propriu-zise, va însuși îmbinările lexicale fixe sau/și relativ fixe. Dintre acestea, cele mai frecvent folosite sunt unitățile frazeologice. În ciuda realizării unor cercetări serioase ale lingviștilor privind domeniul îmbinărilor lexicale fixe și chiar a obținerii unor rezultate notabile (în special datorită contribuției lui Theodor Hristea (1984) în domeniul frazeologiei), efectele insuficienței precizării conceptuale se observă cu ușurință în modul în care lexicografii selectează etichetează și analizează diversele îmbinări lexicale fixe.

Evoluția societății și schimbările care se produc în realitatea înconjurătoare presupun și modificări continue ale mijloacelor de expresie verbală în limbă. Drept urmare, limba cu microuniversul ei frazeologic este un fenomen foarte complex, susceptibil la evoluție și schimbare, care se derulează foarte încet și conduce la apariția unor cuvinte și îmbinări noi, a unor structuri sintactice identice sau asemănătoare cu cele tradiționale. În dinamica ei neîntreruptă, limba își sporește mijloacele pe care le are la îndemână, pentru a exprima mai clar, concis și expresiv ideile și sentimentele. Totodată, limbajul frazeologic este principalul mijloc de exprimare a spiritualității umane la nivelul căreia se păstrează, ca într-un tezaur, atât specificul, cât și toate modificările intervenite în mentalitatea unui popor de-a lungul timpului. Este important să conștientizăm că vocabularul este un sistem structurat care dispune de organizare proprie și că unitățile lui nu există izolat, ci sunt în corelație și conexiune cu celelalte elemente și microsisteme ale limbii.

Cum bine se știe, o limbă este supusă cercetării sub aspect diacronic, adică în plan istoric/evolutiv, și sub aspect sincron, adică studiindu-se starea ei actuală. Cercetările istorice au o importanță deosebită în limbă, întrucât cu ajutorul lor se stabilesc și se precizează multe fapte glotice. Însă nu mai puțin importante sunt cercetările faptelor actuale de limbă, printre care menționăm aspectul dinamic al lexicului (cf. Vulpe, 2012). Reputatul lingvist Eugeniu Coșeriu consideră că aceste modificări au apărut din cauza resurselor potențiale ale limbajului și, desigur, ca rezultat al caracterului ei variabil. Este esențial ca aceste schimbări să nu încalce regulile de bază ale limbii. Dar putem asista la unele modificări care duc la deplasări în structura limbii (cf. Coșeriu, 1996).

Cercetătorii contemporani, printre care și Ludmila Zbanț, consideră că „unitățile frazeologice completează reușit lista instrumentelor ce servesc la

îmbogățirea comunicării intra- și interglotice cu elemente afective, atribuindu-i astfel un caracter mai atractiv și nuanțat” (2009, p. 72-76). Întrucât problema apariției unităților frazeologice nu a fost pe larg discutată, vom examina, în cele ce urmează, sensul unor frazeologisme cu componentă somatică, precum și a variațiilor/variantelor acestora, apelând la teoriile și studiile referitoare la structura și utilizarea lor. Vom releva importanța utilizării expresiilor frazeologice cu componentă somatică și funcționalitatea lor în limba engleză. Un interes deosebit îl prezintă modul de asociere a lexemelor în cadrul expresiilor frazeologice și identificarea existenței expresiilor frazeologice echivalente în limba maternă, precum și motivarea apariției lor, clasificările potrivit motivației. Cercetătoarea Angela Savin-Zgardan subliniază: „La baza clasificării conform motivației extralingvistice propunem principiul originii: UPS (unitățile polilexicale stabile) indigene și generale. De USP indigene țin cele ce aparțin câmpurilor funcțional semantice: viața cotidiană, profesii și meserii, faună, domeniu militar, fenomene ale naturii, noțiuni tabu. USP generale se clasifică în cele ce au pătruns în limbă pe cale cultă: biblice, mitologice, bazate pe realități istorice” (cf. Savin-Zgardan, 2019a).

În continuare, ne propunem să comparăm expresiile somatice din limba engleză care au drept cuvinte-cheie diverse părți ale corpului cu expresiile somatice corespunzătoare din limba română. Este important de a cunoaște tipul de coeziune a elementelor componente, modul corect de utilizare a expresiilor frazeologice somatice cu semantica lor, cu modul de ajustare la contextul adecvat și utilizarea lor propriu-zisă. Lexemele din nomenclatura anatomică cel mai des utilizate în componența expresiilor frazeologice somatice din limba engleză sunt următoarele: *arm, back, belly, eye, cheek, ear, face, finger, foot/feet, hair, hand, head, heart, heel, knee* etc.

Vom începe prin a supune analizei expresiile idiomatice care au la bază cuvântul *cheie* „cap”. Autorii lucrării „English Idioms in Use”, Felicity O’Dell și Michael McCarthy, menționează că *head* este utilizat într-un număr impunător de expresii idiomatice ce au legătură cu emoțiile, dar și cu starea de a fi calm și a deține controlul (O’Dell, McCarthy, 2009).

Să examinăm evoluția semantică a expresiei somatice:

- *cry one’s eyes out* care semnifică „a plânge amarnic, a hohoti de (în) plâns” care se întâlnește în engleza secolului al XVI-lea, inducând că suvoiul de lacrimi pare să scoată ochii din orbite celui care plânge mult: *watching her house tumbling down cried her eyes out* „văzând cum i se prăbușește casa, el plângea în hohote”.

Lexemul „face” este mai puțin productiv, dar totuși îl întâlnim în unele expresii frazeologice somatice, de exemplu:

- *on the face of things* – rom.: *la prima vedere*;
- *to show one’s face* – rom.: *a apărea în public*.

O mică incursiune „istorică” trebuie făcută pentru a arăta evoluția idiomurilor și a demonstra de ce unele dintre ele sunt opace, pe când semantica altora este transparentă pe baza dovezilor sincronice, nu a celor diacronice. „Lucrul de importanta primordială este statutul contemporan al idiomului; aprecierile diacronice asigură dovezi utile, dar de o importanță minoră”, menționează Olga Pascari (2020, p. 283-290).

Cu referire la procesele menționate, Angela Savin-Zgardan subliniază: „Cercetarea proceselor pe care le suportă unitățile polilexicale stabile pe parcursul evoluției sale semantice are o evidentă importanță pentru soluționarea problemelor teoretice ale frazeologiei, în special pentru fundamentarea științifică a esenței semantice a UPS, căci, UPS apar, se dezvoltă și mor, în special, sub influența factorilor semantici” (cf. Savin-Zgardan, 2019b).

Să purcedem deci la examinarea evoluției semantice a expresiilor frazeologice cu componentă somatică.

Expresii frazeologice cu componenta somatică **face** „față”.

O expresie frazeologică având în structura sa somatismul *face* (dar, surprinzător, nu este un substantiv, ci un verb) este *to face the music* și semnifică „a înfrunța critica sau greutățile fără crâcnire, a răspunde, a plăti cuiva”. Aceasta este pe larg răspândită cu sensul „a face față unei situații, a accepta consecințele unei acțiuni întreprinse, a-și asuma responsabilitatea faptelor”: *I knew I committed a blunder and I was readt to face the music* („Știam că am făcut o gafă și eram gata să înfrunt critica”). Expresia a apărut mai întâi în engleza americană, fiind menționată de scriitorul J.F. Cooper, în 1851 și, mai târziu, în 1857, într-o publicație a vremii. Originea acestei expresii somatice își poate trage originea din următoarele circumstanțe:

a. Atunci când un muzician sau chiar un actor apare pe scenă, el nu se confruntă numai cu reacțiile publicului, ci și cu muzica, și cu orchestra care se află în fața lui (*face*), plus, tracul artistic pe care îl are practic orice interpret, înainte de a-și face apariția în fața publicului larg;

b. un militar exclus din rândurile armatei pentru comiterea unei abateri majore iese din cazarmă sub bătaia tobelor, în timp ce se anunță ce a făcut, iar insigna militară îi este ruptă de pe tunică.

Expresiile frazeologice cu componenta somatică **finger** „deget” au o utilizare mai largă. De ex.:

- *to be finger and thumb* – rom.: a fi prieteni nedespărțiți;
- *to put the finger into smb's pie* – rom.: a se amesteca în treburile altcuiva;
- *to cross one's finger* – rom.: a ține pumnii;
- *to slip between one's fingers* – rom.: a-i scăpa printre degete.

Expresiile frazeologice somatice formate cu lexemul *foot/feet* „picior; talpă” au la baza lor un număr considerabil de verbe și o aplicabilitate înaltă. Ex.:

- *to get off on the wrong foot* – rom.: a călca cu stângul, a produce o impresie proastă;
- *to have one foot in the grave* – rom.: a avea un picior în groapă (stilul neutru);
- *to have the ball at one's feet* – rom.: a fi cu picioarele pe pământ (stilul literar);

Este important de menționat că „alături de aplicarea scenariului cognitiv prototipic, un studiu al conceptului trebuie să includă și analiza semică a lexemului ce denumește conceptul, valența lui lexicală, analiza etimologică a lexemului și schimbarea de sens a acestuia, prezentată în ordine cronologică. În cazul expresiilor frazeologice cu componentă somatică, analiza etimologică este și mai pertinentă, deoarece aceste mijloace sunt specifice unei culturi și sunt legate de anumite situații sau scenarii din etnia de unde provin” (O'Dell, McCarthy, 2009, p. 86-95). Din acest considerent ne-am propus să cercetăm parcursul etimologic al unor expresii somatice engleze, pentru a analiza evoluția lor semantică.

Un frazeologism cu componentă somatică ce are la bază lexemul *foot* este *an itching foot*, cunoscând o evoluție semantică interesantă. Acest frazeologism somatic este folosit cu precădere în engleza americană pentru a indica dorința cuiva de a călători: *He has an itching foot to go to Australia although he has just returned from China.* (rom.: Îl mănâncă *tălpile* să plece în Australia, cu toate că de abia s-a întors din China). Expresia este folosită încă din secolul al XIII-lea, având în vedere diferite situații: *to have an itching ear* – rom.: a te mânca urechile, se folosește cu referire la dornic să asculte bârfe; *to have an itching tongue* – rom.: a te mânca limba, folosit cu referire la cel dispus să transmită bârfele; *to have an itching palm* – rom.: a te mânca palma, folosit cu referire la cel care dorește să câștige bani. În limba română există și expresiile *te mănâncă mâna dreaptă*, folosită pentru a sugera că în curând vei face o nouă cunoștință; *te mănâncă tălpile*, semn că vei dansa.

Ne-am propus să examinăm trei expresii frazeologice sinonime *bee's knees*, *cat's pyjamas (the)*, *cat's whiskers*, expresii care au intrat în limbă în jurul anului 1920 și desemnează ceea ce este excelent, extraordinar, ieșit din comun. La începutul secolului al XX-lea, la unele petreceri din casele americanilor bogați, oaspeții purtau pantaloni largi asemănători pijamalelor, uneori chiar și pisicile erau îmbrăcate la fel, pentru a fi în tonalitatea de culori cu stăpânii lor. Expresia *cat's whiskers* își poate justifica apariția prin faptul că mustățile sunt foarte importante pentru animale, unii oameni nutrind chiar convingerea că pisicile sunt mândre de mustățile lor. Expresia somatică *bee's knees* se regăsește, în 1923, fără vreo explicație în afară de rimă, în argoul

american *He has written a few poems and a play and thinks himself to be bee's knees/the cat's pyjamas/ the cat's whiskers* (rom.: A scris câteva poezii și o piesă de teatru și se crede extraordinar).

Renumitul frazeologism somatic *catch someone red-handed* are și el o evoluție etimologică aparte. El semnifică momentul când cineva este prins asupra faptului, în flagrant. Această expresie înseamnă „a surprinde pe cineva în timp ce face ceva rău sau comite un act ilegal”: *while breaking open the car the man was caught red-handed* (rom.: „în timp ce spargea mașina, a fost prins asupra faptului”). Încă din secolul al XVI-lea în vocabularul juridic din Scoția se foloseau expresiile *taken red-handed* și *caught red-handed* vizând persoanele surprinse în momentul comiterii unei crime, probabil pentru a sugera mâinile pătate de sânge ale criminalului (*red hand*). Astfel, cel învinuit de crimă era *taken red-handed*, iar cel dovedit nevinovat era *without red-handed*. Întâlnim această expresie somatică în romanul *Ivanhoe*, de Walter Scott. Pe parcursul timpului, expresia capătă un sens mai abstract și se folosește cu referire la cel care încalcă unele reguli sau pur și simplu greșește față de cineva. Același sens este ilustrat și de următoarea variantă a expresiei în discuție *Opening the door unexpedely he heard them saying nasty things about him, so to say he caught them red-mouthed* (rom.: „Deschizând ușa pe neașteptate, i-a auzit spunând lucruri urâte despre el, ca să spunem așa, i-a surprins asupra faptului”).

Deși expresia frazeologică cu componenta somatică *lip* „buză” nu face parte dintre cele numeroase, ar fi binevenit să remarcăm parcursul ei semantic în frazeologismul *between cup and lip* – rom.: *nu zi hop, până nu ai sărit*, cf. și forma mai veche *between cup and mouth*, indicând faptul că nimic nu este sigur în viață, așa după cum putem duce o cupă plină la gură și ceva neprevăzut să ne împiedice să o golim: *Until you get to your target in life there is many a sip between cup and lip* – rom.: *Până nu îți atingi scopul, nu spune că ai trecut hopul*. Legenda spune că fiul lui Neptul, Ancaeus, avea mari suprafețe de teren plantate cu viță de vie, pe care sclavii le munciau din greu. Unul dintre sclavi, ajuns la capătul puterilor, prezice că stăpânul ar putea să nu mai apuce să bea din vinul acelei recolte. Când vinul a fost bun de gustat și Ancaeus era gata să-l soarbă din cupă, un sclav îl anunță că un mistreț furios distruge via. Ancaeus lasă cupa din mână și se duce în vie, unde este ucis de mistreț. De aici sensul că și atunci când ești sigur de ceva, imprevizibilul poate zădărnici totul.

Un alt frazeologism cu componentă somatică, având o evoluție semantică interesantă, este renumitul *break a leg* („baftă”), care este o urare ce se face actorilor înainte de a intra pe scenă, mai ales înainte de o premieră. Se știe că pentru unii oameni care merg la vânătoare sau la un examen, a le ura „noroc” sau „succes” se consideră că aduce ghinion și, drept urmare, s-au inventat alte expresii cu același sens: *the actor's wife whispered into his ear*

„break a leg” *before the curtain was raised for the first night performance* (rom.: „soția actorului i-a șoptit la ureche „baftă” înainte ca cortina să se ridice la premiera spectacolului”). Prezența lexemului **leg** „picior” din acest frazeologism poate fi explicată în mai multe moduri:

1. Atunci când un actor are un succes fulminant, este chemat pe scenă de mai multe ori, iar când mulțumește publicului, se apleacă, îndoindu-și un picior în spate ca și cum ar avea acel picior rupt;

2. Cu ceva vreme în urmă, publicul își manifesta entuziasmul față de actori, aruncând nu numai flori, ci și bani pe scenă. Aplecându-se să ridice aceste semne ale aprecierii publicului, actorul își îndoia un picior, făcând impresie de picior rupt sau fracturat;

3. Renumita actriță Sarah Bernhardt a continuat să joace, chiar după ce i-au amputat un picior, bucurându-se de un mare succes până la sfârșitul carierei sale. Prin urmare, menționarea acestui accident din viața actriței ar aduce noroc actorului care urmează să intre în scenă.

În ceea ce privește expresiile care au la bază lexemul **mouth** „gură”, ele nu sunt atât de numeroase, dar se merită de menționat evoluția semantică și traseele glotice ale următoarelor frazeologisme somatice:

- *all **mouth** and trousers*, ce se aplică celor care vorbesc și promit mult, dar nu fac nimic, de fapt. Ex.: *She promised to have an overview of the matter, but after so many months of waiting I think she is all **mouth** and trousers* (rom.: I-a promis să mai ia în considerare această problemă, dar după mai multe luni de așteptare, cred că este doar un flecar).

Expresia se folosește din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, după câte se pare, mai mult cu referire la femei. Lexemul **mouth** („gură”) sugerează vorbărie, iar *trousers* („pantaloni”), în sens metonimic, desemnează curajul care, de cele mai multe ori, este atribuit bărbaților. Mai recent, expresia are și forma *all **mouth** and no trousers*, prezența negației sugerând că cel care nu are pantalonii pe el se află într-o situație penibilă și nu poate acționa cum trebuie. Ex.: *Our headmaster has not been able to change anything in the school, and everybody keeps saying that he is all **mouth** and no trousers*. (rom.: Directorul nostru nu a putut schimba nimic în școală și toată lumea spunea că este neputincios).

Majoritatea expresiilor somatice sunt greu de înțeles, dacă nu urmărim parcursul evoluției lor semantice și traseul istoric al acestor frazeologisme. Să analizăm, spre exemplu, frazeologisme:

- *give someone the cold **shoulder***, alături de care putem remarca și frazeologisme sinonimice *show/turn the cold **shoulder** to someone* și *to cold-**shoulder*** cu înțelesul „a fi rece cu cineva”.

Această expresie care are la baza sa lexemul **shoulder** „umăr” se folosește în situațiile în care o persoană este tratată cu răceală sau cu indiferență.

Expresia se cunoaște din sec. al XIX-lea, fiind folosită de scriitori renumiți ca Sir Walter Scott, Charles Dickens, William Thackeray. Pornind de la cuvintele *shoulder* „umăr” și *cold* „rece”, ar fi plauzibilă explicația potrivit căreia oaspeții nedoriți sau cei care își prelungeau prea mult vizita în casa cuiva erau ospătați cu carne rece și cu ceea ce rămăsese din carnea de oaie de la masa precedentă, deci nu li se acorda atenția necesară. Alți lexicografi sunt de părerea că nu există nici o legătură între oaspeții nedoriți și friptura rece, iar atitudinea de indiferență a gazdei se poate manifesta prin întoarcerea ei cu spatele către cei nedoriți. Ex.: *They have been permanent guests in my house for months now, I have to give them the cold shoulder.* (rom.: Au fost oaspeți în casa mea timp de luni de zile, trebuie să-i tratezi cu răceală); *The Prime Minister cold-shouldered the representatives of some tabloids.* (rom.: Primul Ministru a tratat cu răceală pe reprezentanții unor ziare scandaloase.)

O expresie frazeologică neobișnuită, având la bază două componente somatice este:

- *by the skin of one's teeth*, care poate fi tradus „ca prin urechile acului”, se referă la un succes obținut cu greu și care era pe punctul de a nu se realiza: *He passed the exam by the skin of his teeth* (rom.: A trecut examenul ca prin urechile acului). Se mai folosește cu referire la cel care a scăpat dintr-o primejdie sau chiar a evitat un dezastru: *I kept the furious tiger from me by the skin of my teeth pointing the gun at him.* (rom.: Am scăpat ca prin minune de tigru furios, îndreptând pușca spre el). Asocierea dintre *piele (skin)* și *dinți (teeth)* poate părea ciudată, dar se pare că această expresie somatică și-ar găsi originea în povestirea lui Iov din *Vechiul Testament*. Acesta spune că a scăpat doar cu pielea de la dinți, dar cum dinții nu au piele, sensul este că nu a rămas cu nimic. În engleza britanică expresia apare fixată în secolul al XVII-lea, în piesa *Othello*, de William Shakespeare, fiind folosită de personajul principal, Othello, cu referire la unele situații foarte periculoase în care s-a aflat și din care a scăpat cu mare greutate. În engleza americană aceasta intră în uz la începutul sec. al XIX-lea (cf. Flavell, 1992).

- *Laugh/scream your head off* – rom.: a râde cu gura până la urechi;

Cu siguranță, această expresie somatică este una ce exprimă fericire și ne propunem să analizăm ocurența ei în opera *To Kill a Mocking Bird*, de Harper Lee.

- *There ain't one thing in this world I can do about folks except laugh, so I'm gonna join the circus and laugh my head off.* (rom.: Nimic nu-i oprit pe lumea asta, afară de un singur lucru: să râzi de ceilalți! Așa că am să intru la circ și am să râd de ei de-am să mă stric).

Remarcăm cu ușurință că autorul a recurs la stilistica personală, traducând această expresie somatică în română *am să râd de ei de-am să mă stric*.

În 1747, mai exact la 9 aprilie 1747, Simon Fraser, Lord Lovat a fost executat pe Tower Hill din Londra de către John Thriфт. În timpul revoltei din 45 el și-a forțat fiul să lupte cu iacobinii, în timp ce el însuși și-a împărtășit loialitatea față de regele George al II-lea, susținând că acțiunile fiilor săi erau împotriva dorințelor sale. Se spune că mai mulți oameni, aproximativ 20 care s-au adunat să vadă decapitarea sa, au murit după ce schela pe care se aflau s-a prăbușit. Lordul Lovat a găsit acest incident amuzant și se spune că a fost atât de vizibil amuzat în timpul execuției, încât moartea sa a dus la crearea frazeologismului *laugh/scream your head off*. Nu este de neglijat faptul că explicația etimologică a acestei expresii ar facilita însușirea acesteia.

Un frazeologism care a parcurs un traseu extralingvistic care merită atenția noastră este:

- *Green eyed monster* – rom.: „monstrul cu **ochii** verzi”, *a plesni de invidie/de gelozie*.

Această expresie frazeologică poate fi initial întâlnită în opera lui Shakespeare *Othello*.

- *O beware, my lord, of jealousy; It is the green-eyed monster which doth mock the meat it feeds on.* – rom.: „O, domnul meu, ferește-te de gelozie. Ea este un monstru cu **ochi** verzi ce își bate joc de carnea cu care se hrănește”.

Expresia *monstru cu ochii verzi* care, la prima vedere, ar putea induce în eroare, se poate referi la gelozie sau invidie. În sec. al XVI-lea gelozia se asocia cu culoarea galbenă, însă William Shakespeare folosește *green* referindu-se la gelozie. Această expresie frazeologică somatică este una posibil inventată de Shakespeare în *Othello* în a. 1604 (Actul 3, scena 3, rândul 196). Rețineți că expresia *cu ochi verzi* este folosită înaintea verbului și, prin urmare, este scrisă cu cratimă. În capodopera lui Shakespeare, *Othello*, gelozia este imaginată ca un monstru care atacă oamenii. Iago încearcă să-l manipuleze pe Othello, sugerând că soția lui, Desdemona, ar avea o aventură. Chaucer și Ovidiu folosesc, de asemenea, expresia *verde de invidie*. Tot ei sunt de părerea că gelozia a apărut ca urmare a supraproducției de bilă care a transformat pielea umană ulterior în *verde* (cf. Gogălniceanu, 2007).

Un alt frazeologism cu componentă somatică, de dată aceasta unul care a parcurs un traseu lingvistic „sinuos”, este prezentat în cele ce urmează:

- *Bite (one's) nails* – rom.: *a-și roade unghiile*.

Această expresie a fost folosită în opera prozatorului Ch. Dickens, *Hard Times*.

- *During this whole time the whelp moved about with Mr. Bounderby like his shadow, assisting in all the proceedings. He was greatly excited, horribly fevered, bit his **nails** down to the quick, spoke in a hard rattling voice, and with lips that were black and burnt up* (cf. Dickens, 2007); (rom.: În tot timpul acesta, puștiul se ținea ca o umbră de domnul Bounderby, asistându-l la toate cercetările. Era peste măsură de excitat, agitat la culme, își rodea

unghiile până la carne, vorbea cu glas răgușit și spart, iar buzele îi erau uscate și vinete) (cf. Dickens, 2011), traducere de Cristina Jinga.

Acest frazeologism este ușor opac, deoarece îi putem cu ușurință depista sensul, doar că în engleză folosim verbul: *bite* care s-ar traduce „a mușca”, pe când în echivalentul său din română apare verbul „a roade”. Partea corpului *nails* „unghiile”, rămâne neschimbată. În ceea ce privește etimologia acestui frazeologism somatic, se crede că a apărut prin anii 35 î.Hr. și a fost generat de instinctul înăscut al oamenilor de a-și roade unghiile atunci când sunt extrem de nervoși.

În procesul de examinare a subiectului acestui articol am ajuns la următoarele **concluzii**:

- Abordarea din perspectiva lingvisticii cognitive a expresiilor frazeologice cu componentă somatică, după cum am izbutit să arătăm, este posibilă, promițătoare și are viitor.
- Părțile corpului uman influențează formarea concepțiilor de viață și a celor estetice ale societății, constituind elemente indisolubile ale culturii unei comunități lingvistice.
- În urma expunerii acestor materiale, am identificat asemănări și deosebiri culturale specifice, redate de expresiile frazeologice cu componentă somatică în cele trei limbi de lucru și am scos în evidență diferite „imagini ale părților corpului uman” care transmit categorii conceptuale ale emoțiilor în limbile engleză și română.
- Specificul național de percepție a realității nu se datorează doar modului de gândire al oamenilor, ci și dezvoltării istorice, tradițiilor, obiceiurilor și culturii unui popor.

La final, putem menționa următoarele: urmărind traseele atât lingvistice, cât și cele extralingvistice privind etimologia expresiilor frazeologice cu componentă somatică în limba engleză, unele dintre ele au fost profund impregnate și marcate de dezvoltarea istorică, fiind influențate de diferite fenomene, lupte și războaie. În acest context vom vorbi de trasee extralingvistice. Pe de altă parte, nu trebuie neglijate și traseele lingvistice *stricto modo*, și anume lucrările marilor scriitori englezi: William Shakespeare, Sir Walter Scott, Charles Dickens, William Thackeray, Nelle Harper Lee (Hristea, 1984; Lee, 2013), în capodoperele cărora putem găsi un număr impunător de expresii idiomatice somatice. Unele dintre ele pot fi identificate în zilele noastre doar parțial, fiind supuse unor schimbări și alterări semnificative. Ambele trasee pot facilita penetrarea sensului unor frazeologisme cu componentă somatică și, cu ajutorul studierii evoluției semantice a acestor expresii, putem afirma că ele pot constitui un subsistem al limbii scrise și orale care își are particularitățile sale. Unele dintre acestea, care istoric aparțineau limbajului familiar ori popular, au depășit nenormatismul epocii, pentru a deveni „normă” în cel contemporan.

Referințe bibliografice:

Coșeriu = *Lingvistica integrală*. Interviu cu Eugen Coșeriu realizat de Nicolae Saramandu. București: Editura Fundației Culturale Române, 1996.

DICKENS, Charles. *Hard Times*. New York: Simon & Schuster, 2007.

DICKENS, Charles. *Timpuri Grele*. Traducere de Cristina Jinga. București: Adevărul Holding, 2011.

FERNANDO, Chitra. *Idioms and Idiomaticity*. New York: Oxford University Press, 1996.

FLAVELL, Linda and Roger. *Dictionary of Idioms and their Orinins*. London: Kyle Cathie Limited. 1992.

GOGĂLNICEANU, Călina. *Povestea dinaintea vorbei. Dicționar de expresii englezești*. Iași: Institutul european. 2007.

HRISTEA, Theodor. Frazologia și importanța ei pentru studiul limbii române. În: *LL 1*, 1984. nr. 1, p. 5-13.

LEE, Harper. *Să ucizi o pasăre cântătoare*. Traducere de Tatiana Malita. Iași: Polirom, 2013.

LEE, Harper. *To Kill a Mocking Bird*. United States: J. B. Lippincott & Co, 1960.

O'DELL, Felicity, McCARTHY, Michael. *English Idioms in Use*. Cambridge: Cambridge University Press. 2009.

PASCARI, Olga. Stumbling Block to Idiom Opacity. În: *Probleme Actuale ale Lingvisticii și Didacticii Limbilor Străine*. Chișinău: Ion Creangă, 2020. p. 283-290.

Savin-Zgardan, 2019a = SAVIN-ZGARDAN, Angela. *Motivația unităților polisemantice stabile în limba română*. Chișinău: Dira AP, 2019.

Savin-Zgardan, 2019b = SAVIN-ZGARDAN, Angela. Procese dinamice în dezvoltarea sensului unităților polilexicale stabile. În: *Filologia modernă: realizări și perspective în context european Moștenire, Influență, Continuitate*. Ediția 12, Chișinău: „Tipocart Print”, 2019, p. 150-159.

VULPE, Ana. Aspectul dinamic al lexicului – reflecții lingvistice. În: *Filologia modernă: realizări și perspective în context european. Abordări interdisciplinare în cercetarea lingvistică și literară (In memoriam acad. Silviu Berejan)*. Ediția a IV-a, Chișinău, 10-12 noiembrie 2010. Coord.: Viorica RĂILEANU, Nina CORCINSCHI. Chișinău: S.C. „Profesional Service”, 2012, vol. IV, p. 419-425.

ZBANȚ, Ludmila. Semantica scalară a unităților frazeologice. În: *Revista de lingvistică și știință literară*, 2009, nr. 1-2, p. 72-76.